

Cuprins

Abrevieri.....	9
Fișa nr. 1. Procesul penal – procedurile penale	11
Fișa nr. 2. Principiile procesului penal.....	15
Fișa nr. 3. Aplicarea legii procesuale penale în timp și spațiu	39
Fișa nr. 4. Participanții în procesul penal. Organele judiciare.....	44
Fișa nr. 5. Părțile și subiecții procesuali principali.....	55
Fișa nr. 6. Avocatul.....	72
Fișa nr. 7. Acțiunea penală.....	84
Fișa nr. 8. Acțiunea civilă.....	99
Fișa nr. 9. Competența. Forme	118
Fișa nr. 10. Verificarea competenței de către organele judiciare. Lipsa de competență a organelor judiciare	143
Fișa nr. 11. Prorogarea de competență.....	152
Fișa nr. 12. Incompatibilitatea organelor judiciare.....	162
Fișa nr. 13. Strămutarea cauzelor penale	178
Fișa nr. 14. Probele. Clasificare. Obiectul probei. Sarcina probei.....	188
Fișa nr. 15. Administrarea și aprecierea probelor	194
Fișa nr. 16. Declarațiile suspectului și ale inculpatului	203
Fișa nr. 17. Declarațiile persoanei vătămate.....	215
Fișa nr. 18. Declarațiile părții civile și ale părții responsabile civilmente	227
Fișa nr. 19. Martorii	233
Fișa nr. 20. Procedee probatorii de descoperire și ridicare a probelor	249
Fișa nr. 21. Percheziția.....	256
Fișa nr. 22. Supravegherea tehnică.....	268

Cuprins

Fișa nr. 23. Metode speciale de cercetare	279
Fișa nr. 24. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare	296
Fișa nr. 25. Înscrisurile. Mijloacele materiale de probă.....	305
Fișa nr. 26. Identificarea persoanelor și a obiectelor	309
Fișa nr. 27. Constatările și expertizele	313
Fișa nr. 28. Categoriile speciale de expertize sau lucrări medico-legale	329
Fișa nr. 29. Reținerea.....	337
Fișa nr. 30. Arestarea preventivă	343
Fișa nr. 31. Arestul la domiciliu	383
Fișa nr. 32. Controlul judiciar	408
Fișa nr. 33. Controlul judiciar pe cauțiune	430
Fișa nr. 34. Măsurile de ocrotire.....	457
Fișa nr. 35. Aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical	458
Fișa nr. 36. Măsurile asigurătorii. Restituirea lucrurilor. Restabilirea situației anterioare	467
Fișa nr. 37. Citarea, comunicarea altor acte procedurale, mandatul de aducere	486
Fișa nr. 38. Cheltuielile judiciare.....	494
Fișa nr. 39. Termenele.....	499
Fișa nr. 40. Sancțiunile procesual penale	506
Bibliografie generală	518
Jurisprudență	523

TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE

1. X, domiciliată în Mogoșoaia (jud. Ilfov), este condamnată definitiv pentru comiterea infracțiunii de furt, fiindu-i instituită și măsura de siguranță a obligării la tratament medical ca urmare a afecțiunii psihice de care suferă. Tratamentul se realizează la un spital de psihiatrie din București (sectorul 5), X trebuind să se prezinte lunar pentru evaluare și medicație. Tatăl lui X, care dobândise între timp calitatea de tutore al acesteia, formulează o cerere prin care solicită instanței să dispună încetarea măsurii, întrucât nu deține mijloace financiare pentru a se deplasa lunar la București. Care va fi instanța competentă să soluționeze cererea?
2. Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București începe *in rem* urmărirea penală cu privire la infracțiunile de fals material în înscrisuri oficiale, uz de fals și abuz în serviciu. În ordonanța de începere a urmăririi penale se reține că din actul de sesizare rezultă date cu privire la comiterea infracțiunilor sus-menționate în legătură cu actele de executare silită emise de un executor judecătoresc care are sediul în județul Ilfov. Cărui judecător de drepturi și libertăți îi poate solicita procurorul încuviințarea percheziției domiciliare, precum și emiterea unui mandat de supraveghere tehnică?
3. În cazul în care prin comiterea unei infracțiuni s-a produs un prejudiciu, este posibil ca instanța care urmează să soluționeze acțiunea civilă să fie determinată de comun acord de persoana prejudiciată și de autorul infracțiunii?
4. X, persoană juridică având sediul în Timișoara, și Y, persoană juridică având sediul în București, decid să deruleze un contract în baza căruia X trebuia să îi livreze lui Y radiatoare electrice, iar Y să le plătească la momentul livrării. După ce plătește mai multe partide de radiatoare, Y decide să nu mai plătească și să își însușească în totalitate contravaloarea radiatoarelor. Astfel, găsind un beneficiar interesat de aceste radiatoare (Z), Y îi solicită lui X ca radiatoarele să nu îi mai fie livrate la sediul său, ci direct la punctele de lucru ale beneficiarului din Deva și Babadag, iar contravaloarea acestora să fie achitată cu bilete la ordin scadente în termen de 30 de zile de la data livrării bunurilor, X fiind de acord fără a cunoaște scopurile lui Y. Determinați ce organ de urmărire penală este competent să efectueze investigația în cauză ca urmare a plângerii penale formulate de X prin care susține că a fost victima infracțiunii de înșelăciune.

Administrarea și aprecierea probelor

✓ în cazul în care dosarul de urmărire penală *conține informații clasificate* care sunt esențiale pentru soluționarea cauzei, în scopul asigurării premiselor efectuării unei apărări concrete și efective, precum și al garantării contradictorialității dezbaterilor, instanța va solicita, de urgență, după caz, *declasificarea totală, declasificarea parțială sau trecerea într-un alt grad de clasificare ori permiterea accesului la cele clasificate avocatului inculpatului (care deține certificat ORNIS)*; dacă autoritatea emitentă nu permite apărătorului inculpatului accesul la informațiile clasificate, acestea nu pot servi la pronunțarea unei soluții de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei în cauză;

✓ aprecierea probelor se face în conformitate cu legea și întotdeauna motivat.

TEME DE ANALIZĂ ȘI DEZBATERE

1. În anul 2016, X, funcționar public, este trimis în judecată pentru acuzația că în anul 2008 ar fi primit de la Y suma de 2.000 de lei, cu titlu de mită, pentru emiterea unui act ce intra în sfera atribuțiilor sale de serviciu. În camera preliminară, X invocă nulitatea urmăririi penale pe motiv că dosarul de urmărire penală a fost constituit în anul 2015 ca urmare a unui denunț formulat de Y, care se afla sub urmărire penală într-un alt dosar, și că înregistrările convorbirilor ambientale purtate cu Y au fost realizate în condițiile provocării, deoarece Y a acționat sub coordonarea organelor de urmărire penală și l-a provocat la discuții în legătură cu cele petrecute în urmă cu mai mulți ani. Analizați loialitatea activităților procesuale.
2. În cazul în care X este acuzat de comiterea infracțiunii de viol, prezentați cinci situații în care probele administrate în cauză au valoare probantă condiționată.
3. Organele de urmărire penală decid să prindă un grup de spărgători de mașini care furaseră bunuri din mașinile aflate în parcare a unui supermarket. În acest scop, plasează pe bancheta din față a unui autoturism din această parcare o geantă deschisă, putându-se observa din afară existența unui laptop în interiorul acesteia. X, trecând pe lângă mașină și constatând că ușa nu fusese închisă, deschide portiera și sustrage geanta. X este prins în flagrant de organele de urmărire penală, iar ulterior se constată că nu are antecedente penale, iar amprente sale nu fuseseră identificate la spargerile anterioare de autovehicule. Se poate reține existența provocării la comiterea de infracțiuni?

PARTEA PRACTICĂ

Renunțarea la administrarea de probe. Dacă instanța a admis o dată o probă, ea nu mai poate reveni asupra dispoziției decât dacă s-ar stabili că acea probă este neconcludentă, inutilă ori administrarea sa este imposibilă (T.S., s. pen., dec. nr. 3180/1974).

Valoarea probantă. Mijloacele de probă pot fi administrate în toate fazele procesului penal, legea nefăcând nicio deosebire în ceea ce privește forța lor probantă, în raport cu împrejurarea dacă ele au fost administrate în cursul urmăririi penale ori al cercetării judecătorești. Neexistând niciun temei legal pentru a se crea o ordine de preferință între declarațiile succesive ale inculpatului sau ale martorilor, instanța poate să considere, atunci când declarațiile lor sunt contradictorii, că numai una dintre ele este expresia adevărului, având obligația de a le înlătura motivat pe celelalte. Într-o asemenea situație, instanța va reține că sunt expresia adevărului acele declarații care se coroborează cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor administrate în cauză (C.S.J., s. pen., dec. nr. 1634/1999).

Libera apreciere a probelor. Principiul liberei aprecieri a probelor lasă instanței de judecată libertatea să aprecieze conclundența tuturor probelor, indiferent de faza procesuală în care au fost administrate, iar principiul aflării adevărului impune instanței de judecată să dea valoare acelor probe care, coroborate cu alte probe legal administrate, exprimă adevărul. Din perspectiva celor arătate, curtea reține că instanțele au înlăturat în mod nejustificat probe care dovedesc identitatea inculpatului ca autor al faptei și vinovăția acestuia (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1975/2005).

Evaluarea probelor. Instanța poate să rețină numai o parte a probelor ca fiind expresia realității, dar trebuie să motiveze înlăturarea celorlalte. Simpla retractare sau modificare de către inculpați sau martori a unor declarații nu poate însă duce la înlăturarea, în mod automat și nemotivat, a declarațiilor anterioare, cât timp acestea se coroborează și cu alte probe ale dosarului (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4835/2004).

Provocare. 1. Folosirea unui investigator sub acoperire în scopul surprinderii în flagrant delict de trafic de droguri a făptuitorului nu constituie provocare. De vreme ce o persoană, consumatoare de droguri, a comis în mod repetat acțiuni specifice traficului ilicit de droguri, nu agentul sub acoperire este cel care o determină să comită sau să continue săvârșirea acestora, rezoluția în acest sens fiind luată anterior de făptuitor (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 5169/2003). **2.** În

Administrarea și aprecierea probelor

cauza de față sunt întrunite cu certitudine elementele unei provocări a infracțiunilor de complicitate la dare de mită și complicitate la luare de mită, având în vedere elementele de fapt ce se conturează, și anume: a. probele din care rezultă că întreaga activitate a denunțatorului a fost premeditată și dirijată anterior oricărui contact cu A.M. sau N.I., iar toate demersurile denunțatorului au fost în sensul de a o determina pe A.M. să săvârșească concomitent cele două fapte de complicitate la dare și luare de mită; b. nu există nicio probă sau indiciu cunoscute de organul de urmărire penală mai înainte de denunțul martorului L., conform cărora medicul N.I. și asistenta A.M. solicitau sau acceptau sume de bani în legătură cu acordarea serviciilor medicale pentru naștere. Din acest punct de vedere, conform considerentelor anterioare, nu exista niciun temei pentru a iniția o provocare în scopul strângerii de probe; c. martorul denunțator nu s-a comportat pasiv, ci dimpotrivă, el a fost persoana care în toate discuțiile a avut inițiativa și insistența de a oferta explicit sau implicit o sumă de bani, pe când A.M. și cu atât mai mult N.I. nu au avut o astfel de inițiativă; d. martorul denunțator a efectuat activități și a susținut aspecte nereale ale unei conversații, prin care a indus-o în eroare pe A.M., determinând-o în această modalitate să primească suma de bani (conform percepției ei) în numele lui N.I., deși acesta nu acceptase așa ceva (Trib. Constanța, sent. nr. 166/2016, nepublicată).

In dubio pro reo. Având în vedere că probele nu au valoare mai dinainte stabilită și ca expresie a principiului *in dubio pro reo* – în sensul că atunci când, urmare a administrării tuturor probelor necesare soluționării cauzei, se ajunge la îndoială asupra vinovăției inculpatului și această îndoială nu este înlăturată după administrarea de noi probe și deci prezumția de nevinovăție nu este răsturnată –, orice îndoială este în favoarea inculpatului (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 6535/2004).

Loialitatea activității investigatorului sub acoperire. În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, reflectată în special în cauza *Ramanauskas c. Lituaniei*, activitatea investigatorului sub acoperire și a colaboratorului acestuia respectă garanțiile conferite de art. 6 din Convenție, neexistând o provocare, dacă se limitează la examinarea, de o manieră pasivă, a activității infracționale, fără a exercita asupra persoanei o influență de natură a instiga la comiterea unei infracțiuni, care altfel nu ar fi fost săvârșită, în scopul de a face posibilă constatarea infracțiunii. Prin urmare, activitatea investigatorului sub acoperire și a colaboratorului acestuia respectă garanțiile dreptului la un proces echitabil, neexistând o provocare în cazul în care contactul investigatorului și al colaboratorului cu inculpații a avut loc în contextul în care inculpații căutau în mod activ cumpărători și vânzători de droguri, aceștia propunând investigatorului și colaboratorului să le procure și să le vândă droguri (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 917/2011).

FIȘA nr. 34

MĂSURILE DE OCROTIRE

1. NOȚIUNE

sunt măsuri ce urmează a fi luate în cauzele în care s-a dispus reținerea, arestarea preventivă ori internarea medicală provizorie a unui suspect sau inculpat în a cărui ocrotire se află un minor, o persoană pusă sub interdicție, o persoană căreia i s-a instituit curatela ori o persoană care, datorită vârstei, bolii sau altei cauze, are nevoie de ajutor.

2. MĂSURILE DE OCROTIRE SE INSTITUIE

(i) în cazul minorilor lipsiți de ocrotirea părintească;

(ii) în cazul minorilor cu privire la care s-a instituit tutela, al persoanelor puse sub interdicție și al celor cu privire la care s-a instituit măsura curatelei;

(iii) în cazul persoanelor care, datorită vârstei, bolii sau altei cauze, au nevoie de ajutor; în această ipoteză, măsurile pot fi dispuse de instanța de tutelă competentă.

! OBSERVAȚII:

1. suspectul și inculpatul *nu sunt subiecții* care pot fi supuși măsurilor de ocrotire;
2. organul de urmărire care a dispus măsura reținerii sau judecătorul de drepturi și libertăți/judecătorul de cameră preliminară ori instanța de judecată care a dispus arestarea preventivă ori internarea medicală provizorie are obligația de a încunoștința autoritatea competentă în vederea luării măsurilor de ocrotire.